

Nyhetsbrev från Yrkesföreningar mot Tobak

Den 14 oktober fattades ett viktigt beslut i Jämtland läns landsting. Som första landsting i Sverige tog landstingsfullmäktige beslutet att anta utmaningen Tobacco Endgame – ett rökfritt Sverige 2025.

JÄMTLANDS LÄNS LANDSTING har en lång och stolt tradition av att ha arbetat målmedvetet med tobaksfrågorna och har gjort det med goda resultat. Att nu ta beslutet om Tobacco Endgame känns å ena sidan som ett naturligt steg i det arbetet. Å andra sidan är det ett beslut och en utmaning som förpliktar till fortsatta insatser och åtaganden i arbetet för att förhindra tobaksbrukets skadeverkningar hos befolkningen. Från januari 2015 går Jämtland läns landsting in i en ny organisation med länets kommuner och bildar Region Jämtland Härjedalen. Det tobakspreventiva arbetet kommer att ha samma höga prioritet i den nya organisationen.

DE SAMHÄLSEKONOMISKA KOSTNADERNA för rökningen är oomtvistliga. Vi vet att attityden till förändringar av levnadsvanor i samhället har förändrats i positiv riktning och det ses inte längre som integritetskränkande att samtala om levnadsvanor. Vi vet också att rökare vill ha hjälp med att sluta röka, enligt nationella folkhälsoenkäten, Hälsa på lika villkor. De nationella riktlinjerna för sjukdomsförebyggande metoder ger oss stöd i det fortsatta arbetet. Det behövs ett slutdatum för hur länge rökning ska få ta liv och hälsa av våra länsmedborgare. Vår vision är: God hälsa och positiv livsmiljö för alla i Region Jämtland Härjedalen, och det tobaksförebyggande arbetet är ett absolut måste för att uppnå visionen. Rökning drabbar de mest utsatta i samhället hårdast och arbetet med Tobacco Endgame är ett bra sätt att sluta gapet i ohälsa.

DET FORTSATTAR ARBETET kommer att vara både internt i den egna organisationen och mer utåtriktat till våra samarbetspartners

Gästledare: *Tobacco Endgame – en utmaning som förpliktigar*

kommuner, näringsliv och andra organisationer. De nationella aktörerna är också en viktig part att påverka.

INRIKTNINGEN FÖR DET interna är bättre struktur kring det arbete som redan görs i vår egen organisation för att få mer systematik, jämlikhet och vård på rätt nivå. Det kan till exempel handla om att mer målmedvetet arbeta med rökslutarstöd både i primärvård och i den specialiserade vården och vi behöver också arbeta mer systematiskt med stöd till de av våra medarbetare som har ett tobaksberoende. Vårt påbörjade arbete med Tobaksfri duo och Rökfri inför och efter operation ska fördjupas.

TILLSAMMANS MED KOMMUNER och andra organisationer i länet behöver vi exempelvis arbeta med rökfria miljöer. I det nationella perspektivet kommer vi, både politiker och tjänstemän, att påverka nationella beslutsfattare att utarbeta lagstiftning, exponeringsförbud, neutrala tobaksförpackningar, varningsbilder, skattehöjningar med mera, som leder till att utfasningen av rökning lyckas. Sist men inte minst bör det arbetas fram en nationell handlingsplan med ett slutdatum för rökningen i Sverige.

DET ÄR MED STOLTHET jag som ordförande för landstingsstyrelsen i Jämtland läns landsting kan konstatera att vi fick ta beslutet om Tobacco Endgame först av alla landsting och jag vill rikta uppmaningen till andra att ansluta i det viktiga arbetet. Tillsammans blir vi starka!

Harriet Jorderud
Landstingsstyrelsens ordförande
i Jämtland läns landsting

Tobaksfakta

- Cirka fyra av tio barn (4–12 år) med astma uppgav i barnens miljöhälsoenkät 2011 att de hade upplevt obehag av tobaksrök under de senaste tre månaderna. Bland barn utan astma hade drygt var femte, 22 procent, upplevt obehag.
- En fjärdedel av föräldrarna i Sverige tycker det är svårt att skydda barnen från tobaksrök utomhus.

Källa: Folkhälsomyndigheten

Tobaksfakta

- Drygt åtta av tio av Sveriges befolkning anser att offentliga entréer ska göras rökfria.
- Sju av tio vill ha rökfria hållplatser, tågplattformar och liknande.
- Sex av tio anser att uteserveringarna bör göras rökfria.

Källa: Folkhälsomyndigheten

Tobaks- och läkemedels- experter vid Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg vill sprida kunskap om hur rökning påverkar effekterna av läkemedel. Både vårdpersonal och patienter är ofta okunniga om detta, menar de. I information på www.sahlgrenska.se informerar experterna om vilka läkemedel som är särskilt känsliga för påverkan av rökning.

A Non Smoking Generation får CAN:s pris för Årets förebyggande insats. Det är aktiviteten Tobaksbarn, riktad till gymnasieungdomar, som belönas. Tobaksbarn handlar om barnarbete på tobaksplantager och hur de svenska eleverna själva kan påverka. Projektet Tobaksbarn, som finansieras av Sida, har gjort tobak till en fråga om mänskliga rättigheter. Film, värderingsövningar och teater har vävts in i föreläsningar för att belysa tobaksodlarnas utsatta livssituation.

Sluta-appen för ungdomar, Fimpaaa!, har lanserats av Ungdomsmottagningen på nätet i samarbete med PmT. Under de två första veckorna laddades 8 000 appar ned och 5 000 ungdomar satte stoppdatum. Cirka 150 000 ungdomar har sett reklamfilmen på YouTube. Appen finns att ladda ner gratis både för iPhone och Android-mobiler.

Vid årsskiftet blir det förbjudet att röka även på utomhusperrongerna i Stockholms tunnelbana, meddelar SvD. Det är sedan tidigare förbjudet att röka inomhus i tunnelbanan, även på perrongerna. Och snart får stockholmarna en helt rökfri tunnelbana.

Boost med kunskap och inspiration vid tredje seminariet om Tobacco Endgame

– Vi behöver steppa upp rejält!

Juan-Pablo Roa, politiskt sakkunnig hos folkhälso-, sjukvårds- och idrottsminister Gabriel Wikström, utlovade en aktivare svensk tobakspolitik när han gästade ett webbsänt seminarium om Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025 den 17 november.

Seminariet arrangerades i Svenska Läkarsällskapets lokaler i Stockholm. Ministerns sakkunnige hade ingen aning om det parlamentariska kaos som skulle uppstå några veckor senare, utan blickade fram över en fyraårig regeringsperiod som just startat.

– Att minska de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation är ett av regeringens viktigaste mål och tobaksfrågan är en fråga som vi kommer att jobba mycket med, sade Juan-Pablo Roa.

– Vi är en samarbetsregering och vi ser fram emot att samarbeta med de ideella organisationerna på detta viktiga område.

Margaretha Haglund, tobakspolitisk expert

Därför stöder vi Tobacco

Endgame – några röster:

► **”DET BEHÖVS ETT** slutdatum för hur länge rökning ska få ta liv och hälsa av våra länsmedborgare”, skriver ordföranden i landstingsstyrelsen i Jämtland **HARRIET JORDE-RUD**, i en läsvärd gästledare på sidan 1 i detta nummer av Tobak eller Hälsa.

I ledaren förklarar hon varför Jämtland som första landsting beslutat att ställa sig bakom strategin Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025. Fler landsting och regioner väntas följa i Jämtlands spår. Och listan med Tobacco Endgame-stödjare utökas ständigt med folkhälsoengagerade organisationer från olika samhällssektorer. Vid webinariet 17 november medverkade företrädare för några av dessa organisationer, bland dem **LEENA HARA KÉ**, kanslichef vid kvinnoorganisationernas Samarbetsråd i Alkohol- och Narkotikafrågor, KSAN. KSAN företräder sammanlagt 270 000 medlemmar och arbetar, framhöll Leena Hara Ké, för

Sveriges alla 4,8 miljoner kvinnor. Hennes förklaring till att KSAN stöder Tobacco Endgame är enkel:

– Vi vill inte att tobaken tar livet av oss.

**TOBACCO RÖKFRITT
ENDGAME SVERIGE
2025**

På listan över, för närvarande, 50 stödorganisationer finns även bland andra Lärarnas Riksförbund, Sveriges skolledarförbund och Apoteket AB. Så här motiverar deras företrädare stödet till Tobacco Endgame:

BO JANSSON, ordförande i Lärarnas Riksförbund:

”Att vi lärare har en nyckelroll i många ungas fortsatta liv, är det inte längre någon som betvivlar. Vi rustar eleverna för framtiden med kunskap och bildning. En del i detta är att ge unga information om skaderisker kopplat till tobak, så att färre unga börjar röka eller snusa. Lärarnas Riksförbund stödjer därför satsningen

hos Tobaksfakta – oberoende tankesmedja, talade om tobakspolitiska möjligheter och hot under de kommande åren. Hon föreslog att landets tobaksförebyggare bör låta sig inspireras av det framgångsrika opinionsarbetet för att göra barnrättskonventionen till svensk lag.

– Även tobakskonventionen borde bli lag, det skulle underlätta arbetet för ett rökfritt Sverige 2025, sade hon.

– Upp på barrikaderna!

På seminarietprogrammet stod även framträdanden av representanter för flera av de organisationer som stöder Tobacco Endgame, ett engagerande föredrag av frilansjournalisten Kattis Hellberg om barnarbetet i tobaksproduktionen, en kunskapsuppdatering om e-cigarettor av läkaren Lovisa Högberg och en inspirerande föreläsning om sociala medier av Sara Dinwiddie från Smart Ungdom.

► Seminariet går att se i efterhand på denna länk: http://79.136.112.58/ability/show/qks/20141117_131930_qksnuc/speed.asp

Rökfritt Sverige 2025.”

DANIEL SÖDERBERG, 2:e vice ordförande i Sveriges Skolledarförbund:

”I läroplanen för grundskolan, förskoleklass och fritidshem står att ”Även hälso- och livsstilsfrågor ska uppmärksammas” Och i läroplanen för gymnasieskolan att vi ska ”...uppmärksamma hälso-, livsstils- och konsumentfrågor”. Sveriges Skolledarförbund ser det som naturligt att stödja Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025, då det harmonierar med några av våra läroplaners syften.

EVA FERNVALL, kommunikationsdirektör, Apoteket AB:

”För oss på Apoteket är det självklart att stödja Tobacco Endgame 2025. Vi ser dagligen konsekvenserna av tobaksrökning på nära håll genom att vi tillhandahåller läkemedel för de sjukdomar som följer i dess spår. Vi arbetar aktivt med stöd till våra kunder för ett snus- och rökfritt liv. Det stämmer väl med vårt kundlöfte att göra det enklare att må bra.”

Rökfritt utomhus på många håll i världen

Det nyligen presenterade förslaget om fler rökfria utomhusmiljöer i Sverige följer en internationell trend. Det visar en kartläggning som Folkhälsomyndigheten gjorde under sitt arbete med förslaget.

Som Tobak eller Hälsa rapporterade i förra numret föreslår Folkhälsomyndigheten att Sverige ska lagstifta om rökfrihet bland annat vid entréer till byggnader dit allmänheten har tillträde, på platser där människor väntar på kollektivtrafik, på uteserveringar, på lekplatser samt på sportanläggningar och utomhusarenor. Syftet är att skydda särskilt barn, men även vuxna, mot passiv rökning.

Folkhälsomyndigheten har i sitt utredningsarbete hittat gott om förebilder att inspireras av i andra länder. I rapporten Internationell utblick över lagstadgade rökfria utomhusmiljöer presenteras dessa. Här är några av alla de goda exemplen i rapporten:

USA

- Rökfria uteserveringar i delstaterna Hawaii, Maine, Michigan och Washington
- Rökfria hållplatser och perronger i anslutning till allmänna transportmedel i Iowa, New York och Wisconsin
- Rökfria stränder i Maine
- Rökfria parker och djurparker i Oklahoma

Huvuddelen av regleringen av rökfria utomhusmiljöer sker på lokal nivå. År 2011 förbjöds till exempel rökning i New York Citys parker, på trottoarer, vid badbassänger och stränder. 967 kommuner har förbjudit rökning i allmänna parker och i 209 kommuner finns rökfria stränder. Flera kommuner har även rökfria idrottsanläggningar, rekreationsområden och lekplatser, samt rökfria säkerhetszoner vid entréer till offentliga byggnader.

Moskvakonferensen enades om skatterna

► **DELTAGARNA VID DEN SJÄTTE PARTSKONFERENSEN** om tobakskonventionen antog i oktober riktlinjer för ländernas pris- och skattepolitik på tobaksområdet.

Att höja priset på tobaksprodukter är det mest effektiva sättet att minska tobakskonsumtionen, särskilt bland unga människor eftersom de är mest priskänsliga. Världshälsoorganisationen WHO:s tobakskonvention säger i artikel 6 att länderna ska använda pris- och skatteåtgärder för att minska efterfrågan på tobak. Det som nu skett är att de 179 länder, bland andra Sverige, som anslutit sig till tobakskonventionen har enats om mer konkreta riktlinjer för ländernas skatte- och prispolitik. Detta var en av de allra viktigaste frågorna vid partskonferensen, COP 6, i Moskva 13-18 oktober.

Snart rökfria uteserveringar även i Sverige?

KANADA

I Kanada finns lagstiftning om rökfria utomhusmiljöer i såväl provinser som i enskilda kommuner. I dagsläget har de flesta provinser någon lagstadgad rökfri utomhusmiljö. När det gäller kommunerna är det 39 kommuner som har infört rökfria uteserveringar, 105 kommuner har rökfria allmänna entréer, 36 kommuner har rökfria hållplatser vid allmänna transportmedel, 98 kommuner har rökfria idrottsanläggningar och rekreationsområden, 72 kommuner har infört rökförbud i parker, 37 kommuner har infört restriktioner gällande rökning på stränder, 107 kommuner har rökfria lekplatser, och 12 kommuner har infört rökfria sjukhusområden.

AUSTRALIEN

I Australien finns det många reglerade rökfria utomhusmiljöer. De olika delstaterna har olika lagar. Först ut var delstaten Queensland som 2005 införde rökfria stränder, entréer till offentliga byggnader, lekplatser och vissa större idrottsarenor. Året därpå införde Queensland rökfria uteserveringar. Sedan dess har de flesta delstater följt efter i olika grad.

EUROPA

I Europa är regleringen av rökfria utomhusmiljöer inte lika omfattande som i USA, Kanada och Australien. De lagstadgade rökfria utomhusmiljöer som är vanligast i Europa är skolgårdar och områden som används för barnomsorg. Detta gäller även de nordiska länderna. Rökfria tåg-perronger har dock under 2014 införts av järnvägsoperatörerna i både Danmark och Norge.

LmT-pris till Peter Friberg

► **PETER FRIBERG, TIDIGARE ORDFÖRANDE I SVENSKA LÄKARESÄLLSKAPET**, har tilldelats Läkare mot Tobaks LUFT-pris för 2014. Under Peter Fribergs ledning blev Läkaresällskapet den första organisationen utanför den innersta kretsen av tobaksförebyggande organisationer som stödde strategin Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025.

Så här skriver Läkare mot Tobak i sin motivering till valet av pristagare: ”Genom sin breda kunskap och sitt djupa engagemang i nationellt och globalt folkhälsoarbete har Peter konstruktivt främjat inte bara Läkares mot Tobak utan också läkarkårens opinionsbildande arbete.”

Priset delades ut av LmT:s ordförande Hans Gilljam under Medicinska riksstämman i Stockholm.

Den kinesiska regeringen

föreslår skärpningar av tobakslagstiftningen. Regeringen vill bland annat förbjuda rökning i offentliga inomhusmiljöer och även utomhus på skolor, förskolor, sjukhus och idrottsanläggningar. Förslaget innehåller också en begränsning av rökning på film och TV.

Danmark följer nu EU-kra-

vet om att förbjuda snusförsäljning. EU-kommissionen har länge krävt att Danmark ska följa tobaksproduktdirektivet och stoppa snusförsäljningen. I somras stämde kommissionen Danmark inför EU-domstolen. Den danska regeringen ville göra som EU-kommissionen kräver, men fick tidigare inte tillräckligt stöd för detta i folket. Nu har partiet Venstre ändrat sig och öppnat vägen för lagförslaget om snusförbud.

– **Den kraftiga ökningen** i snusbruket bland ungdomar och unga vuxna i Norge kan närmast karaktäriseras som en epidemi, säger Jan Alexander, biträdande direktör vid det norska Folkehelseinstituttet, som varnar för snusepidemin i sin nya rapport ”Helskerisiko ved bruk av snus.”

När standardiserade

(”neutrala”) tobaksförpackningar infördes i Australien blev rökarna snabbt mer positiva till de annorlunda paketen än de varit innan. Det visar en studie som publiceras online av tidskriften Tobacco Control. Före införandet 2012 var 28,2 procent av rökarna positiva till de standardiserade paketen, efter införandet stöddes paketen av 49 procent. 34,7 procent var negativa. Övriga svarade inte eller hade ingen åsikt. Standardiserade tobaksförpackningar infördes i Australien 1 december 2012. Australien är först i världen med denna åtgärd.

Rapport från spåndygn

Yrkesföreningar mot Tobak samlade i november samtliga styrelsemedlemmar under ett sedvanligt spännande och späckat spåndygn med mycket varierat innehåll.

Sofie Lövgren, Effective Marketing, konsult, sociala medier, presenterade hur vi bäst kan utnyttja Twitter, Facebook och andra sociala medier. Det finns en utvecklingspotential, och vi ska bli mer aktiva - helt klart! Viral spridning fick plötsligt en positiv klang i vår vanliga värld.

Tobaksfakta - oberoende tankesmedja - med generalsekreterare Ewy Thörnqvist, Margaretha Haglund, Paul Nordgren och Göran Boëthius tog oss på en resa från Bryssel, Moskva och Rosenbad till Klara Östra Kyrkogata. Tobaksprodukt direktivet, TPD, från Bryssel ska implementeras i Sverige senast i maj 2016. Vid partskonferensen i Moskva diskuterades artiklar i tobakskonventionen och vi förstår mer och mer vikten av skickliga jurister. Liksom att tobaksindustrin kan smyga sig in var som helst, t.ex. i Interpool.

Skatter var på tapeten, och de ska vara höga och höjas varje år.

HANS GILLJAM REFERERADE NCD-nätverkets viktiga arbete. NCD, Non Communicable Diseases, kroniska sjukdomar, orsakar som vi vet 2/3 av dödsfallen globalt. Debatten kring icke smittsamma sjukdomar, d.v.s hjärt-kärlsjukdomar, cancer, kroniska lungsjukdomar och diabetes,

samt psykisk ohälsa inleddes internationellt för ca. fem år sedan. Kartläggningar är gjorda och instrument för bevakning och verktyg för behandling är framtagna, så nu är aktiviteten inriktad på verkstad. Tobaksbruk utgör den stora gemensamma nämnaren till dessa sjukdomar, och tobakskonventionen är ett effektivt botemedel. Folkhälsomyndigheten är Sveriges Focal Point i NCD-arbetet.

NSG, A Non Smoking Generation med verksamhetschef Marcus Lindgren presenterade "Tobaksbarn" - en föreläsningsturné Sverige runt med stort genomslag. SIDA finansierar, NSG visar filmer, både på gymnasiet och högskolan, från tobaksodlingens värld, och skolungdomar avstår tobak av solidaritetsskäl. Det är många som kommit fram och dängt ciggpaketerna i katedern efter avslutad lektion och sagt att "nu får det vara slut", berättade Marcus.

UMO, Ungdomsmottagningar på nätet, i samarbete med bl a Psykologer mot Tobak har just lanserat en ny app som heter Fimpaaa, Det finns redan klara tecken att den är jättepopulär bland ungdomar som gärna vill sluta röka, berättade Cecilia Birgersson, UMO.

FÖRKORTNINGARNAS DAG

avslutades med TPD. Utredare Göran Lundahl, lagman från Lunds tingsrätt, och hans två utredningssekreterare, besökte oss trots sen fredagseftermiddag. Vi fick en presentation av arbetet och inbjudan att komma med

Utredare
Göran Lundahl

underlag för goda ställningstaganden. Delbetänkande kommer 1 februari 2015 och följs av remissrunda, och slutbetänkande 1 september. Det är många klurigheter att ta i beaktande vid implementering av tobaksprodukt direktivet. E-cigarettens klassificering är en knepig fråga. Totalförbud, läkemedelsklassat, som i nuläget, eller tobaksproduktklassat är frågan. Snus och smaktillsatser är ytterligare en nöt att knäcka. Tobaksexperten saknas i utredningen vilket ska påtalas för regeringen.

TOBACCO ENDGAME-ARBETET går framåt tack vare alla goda krafter runt om i landet. Allt fler stora organisationer ansluter sig. Senast i raden av stödjare är våra årsrika medborgare, representerade i pensionärsföreningarna PRO och SPF. Jämtlands Läns Landsting har som första landsting ställt sig bakom Tobacco Endgame, och detta är ju oerhört betydelsefullt och viktigt, och ett knallande startskott för övriga landsting och regioner i Sverige att följa efter!

På fredagskvällen valde vi kranvatten till den goda maten på Nordic Light, och hela lördagen ägnades åt interna överläggningar inom varje förening, Ganska torra, men nödvändiga och framåtblickande. Vi har stora möjligheter i sikte!

Text: Lena Sjöberg, foto: Per Haglund

Margaretha Haglund, berättade om arbetet med att implementera EU:s tobaksprodukt direktiv i Sverige.

TmT fick Tandhälsopriset

► **SVERIGES TANDLÄKARFÖRBUND** ger Tandhälsopriset 2014 till Tandvård mot Tobak. Tandvård mot Tobak får priset för sina insatser med att stödja tandvårdspersonal att arbeta tobaksförebyggande och för sitt arbete för ett tobaksfritt samhälle och allas rätt att andas frisk luft.

Tobak eller Hälsa

ges ut av paraplyorganisationen **Yrkesföreningar mot Tobak** (► www.tobacco-orhealthsweden.org) där fem föreningar samarbetar för en tobaksfri framtid.

Kansli:

Marianne Roos och Sara Sanchez Bengtsson
Tel: 08-669 81 58
Besöksadress: Klara Östra Kyrkogata 10
Postadress: Box 738, 101 35 Stockholm
E-post: info@ymtkansli.org

Ansvarig utgivare: Lena Sjöberg,
tel 070-663 68 34 e-post: lena.sjoberg@lio.se
Redaktör: Helene Wallskär, tel 08-645 18 34
e-post: helene@mediaproduktion.se
Dahlstedt & Wallskär mediaproduktion AB,
Selmedalsringen 22, 129 36 Hägersten.

Yrkesföreningarna

LÄKARE mot TOBAK

► www.lakaremottobak.org

TANDVÅRD mot TOBAK

► www.tandvardmottobak.org

SJUKSKÖTERS KOR mot TOBAK

► www.sjukskoterskor-mottobak.org

LÄRARE mot TOBAK

► www.lararemottobak.se

PSYKOLOGER mot TOBAK

organiserar även socionomer och folkhälsovetare
► www.psykologermottobak.org

På gång

► Den 2-3 februari 2015 bjuder Tobaksfri Duo för 10:e året in till Mötesplats Tobaksfri duo på Grand Hotel i Stockholm. Kostnad endast måndag 2 februari 600 kr, båda dagarna 800 kr. Anmälan före den 20 januari 2015 till ywonne.wiklund@vll.se. Begränsat antal deltagare. Läs mer på www.tobaksfri.se

► Den 3 februari 2015 kl. 9-15.30 arrangeras en dag om levnadsvanor och hälsa hos Svenska Läkarsällskapet, Klara Östra Kyrkogata 10 i Stockholm. Programmet handlar om hur stress, tobaksbruk,

sömn och alla våra andra levnadsvanor påverkar hälsan dygnet runt - 24 timmar, 7 dagar i veckan. Anmälan senast 20 jan, mer information på www.sls.se/Levnadsvaneprojektet/Seminarium-Konferenser/Levnadsvanedan/

► Läkare mot Tobak håller årsmöte 2015 den 9 mars och planerar att kombinera det med ett intressant seminarium.

► Medlemmar i Sjuksköterskor mot Tobak kan redan nu boka in i kalendern att det är dags för studiedag med årsmöte 10 april kl. 10-16.